

Een rekenoefening waar je niet op kunt rekenen

Gert Peersman (column verschenen in De Standaard op 30 April 2019)

Bij de verkiezingen van 2014 was ik een van de pleitbezorgers om naar Nederlands voorbeeld de haalbaarheid en gevolgen van de partijprogramma's te laten berekenen door het Planbureau, zodat het debat kon worden gevoerd zonder luchtkastelen te beloven (*DS 28 januari 2014*). Ik was dan ook verheugd toen er beslist werd dat voor de komende verkiezingen voor het eerst formeel te organiseren. Met Rekening 14, een gedeeltelijke oefening door een team van KU Leuven, VRT, *De Tijd* en *De Standaard*, kregen we in 2014 alvast een veelbelovend voorsmaakje.

Ik heb mij vergist. Wat een ontgoocheling zijn de resultaten die vrijdag publiek werden gemaakt. Voor alle duidelijkheid: ik heb het niet over het werk van het Planbureau zelf. Dat is van hoge kwaliteit. Veel hulde daarvoor. Het is indrukwekkend om ruim 300 maatregelen door te rekenen in zo'n korte tijd. Het probleem zit hem bij de voorstellen van de partijen.

Om een keuze in het kieshokje te maken moeten kiezers in de eerste plaats weten welk beleid de partijen willen voeren tijdens de volgende regeerperiode. Dat mag ambitieus zijn en hoeft nog geen rekening te houden met mogelijke coalities. Maar de voorstellen moeten wel uitvoerbaar zijn en het totale plaatje moet kloppen, want anders heeft deze oefening geen zin en zijn de resultaten misleidend.

Volgens het Europese stabiliteitspact moet onze begroting nog voor het einde van de komende regeerperiode in evenwicht zijn, maar zal er bij ongewijzigd beleid een begrotingstekort van meer dan 10 miljard zijn. Je zou verwachten dat partijen de kiezer informeren met welke maatregelen ze dat gat willen dichtrijden. Maar in tegenstelling tot wat sommige partijen doen uitschijnen, slaagt geen enkele partij erin om een programma aan de kiezer voor te leggen dat het tekort onder 10 miljard brengt. Dat is niet ernstig. Hebben de kiezers dan niet het recht om te weten waar de partijen die miljarden willen halen? Dat is de essentie als je een oefening organiseert zoals die van het Planbureau. Het gaat uiteindelijk over een besparing die gemiddeld meer dan 2.000 euro per gezin bedraagt.

In plaats daarvan is het een opbod van cadeautjes geworden die onmogelijk in praktijk gebracht kunnen worden. De voorstellen van CD&V, Open VLD en Vlaams Belang dikken het tekort zelfs nog met enkele miljarden aan. Sociaaleconomisch kiezen we op 26 mei een kat in een zak. Dat leidt tot foert-stemmen en ondermijnt de geloofwaardigheid van de politiek.

Ik had het hele weekend uitgetrokken om de voorstellen te analyseren en in deze column te vergelijken, maar dat heeft dus geen zin. De enige conclusie die je kan trekken, is dat geen enkele partij budgettaire ruimte heeft gevonden om de komende vijf jaar bepaalde belastingen te verlagen, investeringen voor het klimaat te doen, noch om de koopkracht of minimumpensioenen te verhogen. Pijnlijk, maar eigenlijk wel realistisch.

Uit armoe heb ik het eindrapport van Rekening 14 nog eens gelezen. Alle partijen

mikten toen op een begroting in evenwicht aan het einde van de rit, waardoor ze gedwongen waren om keuzes te maken. Zo was het ook mogelijk om de programma's naast elkaar te leggen en prioriteiten te vergelijken. Toegegeven, de voorgestelde besparingen waren vaag, en de jobcreatie en terugverdieneffecten van de programma's werden overschat. Het team van Rekening 14 had geen macro-economisch model om dat na te rekenen. Het Planbureau heeft dat wel, waardoor het des te jammer is dat de partijen hun huiswerk niet hebben gemaakt om de kiezer correct te informeren.

Interessant detail: ook toen werd er gebruikt gemaakt van een referentiescenario bij ongewijzigd beleid. Volgens Rekening 14 zou het begrotingstekort bij constant beleid vandaag ongeveer 1,7 procent van het bbp bedragen en zouden er 194.000 jobs zijn bijgekomen. Vandaag is dat effectief het begrotingstekort en zijn er ongeveer 220.000 banen bijgekomen. Als je weet dat de vooruitzichten voor de internationale conjunctuur op dat moment een stuk somberder waren dan de realiteit, waardoor de jobcreatie bij constant beleid toen ruim onderschat werd, kan het misschien een troost zijn: eigenlijk maakt het niet veel uit welke maatregelen er worden genomen. Jobcreatie, koopkracht en groei worden uiteindelijk nauwelijks door het regeringsbeleid bepaald, maar door de internationale conjunctuur en andere externe factoren.